

ابهامات و چالش‌های

کاربرد استانداردهای بین‌المللی

گزارشگری مالی در بانک‌ها

ابراهیم نوروزبیگی

رعایت کنند. این موضوع جزو مصوبات سازمان حسابرسی هم بود و شامل هم بانک‌ها و هم مؤسسات مالی و بیمه‌ها می‌شود. اما سازمان بورس در ابلاغیه‌ی خود دسته‌ی دیگری از شرکت‌ها را هم به آن اضافه کرده است: شرکت‌هایی که سرمایه‌ی ثبت‌شده‌ی آن‌ها بیش از ۱۰۰۰ میلیارد تومان است. متأسفانه ترجمه‌ی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به واسطه‌ی پیچیدگی فرآیند انتشار با تاخیر در اختیار استفاده‌کنندگان قرار گرفت و این موضوع می‌تواند بر کیفیت اجرای این استانداردها در سال جاری تأثیر نامطلوب بگذارد. استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، واقعاً استانداردهای پیچیده‌ای است و نیاز است از مدت‌ها قبل، هم مدرسین دوره‌های آموزشی و هم کسانی که قرار است این استانداردها را اجرا کنند، به آن دسترسی داشته باشند. خوشبختانه تعدادی راهنمای به‌کارگیری منتشر شده است و از مدت‌ها قبل آموزش این استانداردها در مراکز آموزشی ایرانی شروع شده است. افتخار داریم که در مرکز آموزش حسابداران خبره، پیشگام برگزاری این دوره‌های آموزشی بوده‌ایم. با پیشرفت وسایل ارتباط جمعی و گسترش شرکت‌های چندملیتی

در سال ۱۳۹۰ سازمان حسابرسی مصوبه‌ای را تصویب کرد که در سال ۱۳۹۱ وزیر محترم دارایی آن را تأیید و سازمان بورس و اوراق بهادار در سال ۱۳۹۲ این مصوبه را ابلاغ کرد. طبق آن مصوبه، ناشران و شرکت‌های بزرگ بورسی از سال ۱۳۹۵ ملزم بودند که صورت‌های مالی تلفیقی خود را طبق استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی تهیه کنند. همان موقع پیش‌بینی شده بود که از سال ۱۳۹۲ هر شرکتی که در بورس است مجاز به استفاده از استانداردهای بین‌المللی است. اما به نظر نمی‌رسد شرکتی داوطلبانه این استانداردها را اجرایی کرده باشد. سال ۱۳۹۵ شروع شد، ولی باز هم اتفاق خاصی در اجرای این استانداردها نیفتاد و تنها اتفاق این بود که بانک مرکزی در بهمن‌ماه سال گذشته نمونه‌ی صورت‌های مالی را ارائه کرد که به‌عنوان صورت‌های مالی همگرا با IFRS معروف شد. اما آن صورت‌های مالی با این که به IFRS نزدیک شده بود هنوز کاملاً مبتنی بر آن نبود. امسال قصد بر این است که بر اساس ابلاغیه‌ای که دوباره سازمان بورس ارائه داد، بانک‌ها، بیمه‌ها و مؤسسات مالی از ابتدای سال ۱۳۹۵ استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی را

پس از جنگ جهانی دوم به تدریج ضرورت استفاده از استانداردهای یکسان مطرح شد. در نهایت در سال ۱۹۷۳ نهادی به وجود آمد به نام کمیته‌ی استانداردهای بین‌المللی حسابداری (International Accounting Standards Committee (IASC که وظیفه داشت استانداردهایی را تهیه کند که در سطح بین‌المللی از آن استفاده شود. این نهاد در طول حیات خود ۴۱ استاندارد منتشر کرده بود که به نام استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IAS) معروف شده بودند. تعدادی هم بیانیه تفصیلی همراه با آن‌ها منتشر شد. به واسطه‌ی اتفاقاتی که در سال‌های حیات این نهاد افتاد، تجدید ساختار این هیأت ضروری شد به همین دلیل، در سال ۲۰۰۰ با بازنگری ساختار

کمیته‌ی استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IAS) سازو کار جدیدی تحت‌عنوان «بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS Foundation)» به وجود

آمد که مسئولیت راهبری فرآیند تدوین

استانداردها را به عهده گرفت. بنیاد

جدید، ادامه‌دهنده‌ی راه نهاد سابق

بود و تلاش کرد با بهینه کردن

پروسه تدوین استاندارد،

ایرادهای وارد بر

ساختار وضع استاندارد را

بهبود بخشید.

مجموعه‌ای که ما به آن‌ها

استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی

می‌گوییم ترکیبی از IAS و IFRS است. در

حال حاضر ۲۸ استاندارد از ۴۱ استاندارد بین‌المللی

(IAS) و تعداد ۱۳ استاندارد از ۱۶ استاندارد گزارشگری

(IFRS) لازم‌الاجرا است. مابقی IAS ها منسوخ شده‌اند و

تاریخ اجرای سه مورد از استانداردهای گزارشگری هنوز نرسیده

است. در آینده چهار مورد از آن ۲۸ مورد IAS قرار است توسط

این سه مورد از IFRS که تاریخ اجرایشان نرسیده است جایگزین

شوند. از بین این چهار مورد یک استاندارد مربوط به ابزارهای مالی

یا IAS ۳۹ که قرار است IFRS ۹ جای آن را از سال ۲۰۱۸ بگیرد.

استاندارد بین‌المللی شماره ۱۸ (IAS ۱۸) با عنوان درآمدهای عملیاتی

و استاندارد بین‌المللی شماره ۱۱ (IAS ۱۱) با عنوان قراردادهای

ساخت، جاییشان را به استاندارد گزارشگری شماره ۱۵ (IFRS ۱۵) با

عنوان درآمد حاصل از قرارداد با مشتریان خواهند داد. و در نهایت

استاندارد گزارشگری شماره ۱۶ (IFRS ۱۶) جایگزین استاندارد بین‌المللی شماره ۱۷ (IAS ۱۷) با عنوان «اجاره» خواهد شد. به این ترتیب در حال حاضر تعداد ۴۱ استاندارد لازم‌الاجرا خواهیم داشت که برخی از این تعداد در ایران کاربرد نخواهد داشت. به عنوان مثال استاندارد بین‌المللی شماره ۲۹ (IAS ۲۹) به عنوان «گزارشگری مالی در اقتصادهای با تورم حاد» مخصوص اقتصادهایی با شرایط خاص است که ما این شرایط را نداریم. برخی دیگر از این استانداردها مربوط به صنایع خاص است؛ بنابراین فراگیر نیست مانند استاندارد بین‌المللی شماره ۲۶ (IAS ۲۶) که مربوط به گزارشگری مالی توسط صندوق‌های بازنشستگی است.

در مجموعه مقالات شماره‌ی کنونی حسابدار که در سی

و هشتمین همایش انجمن حسابداران خبره ایران به آن

پرداخته شده است، تلاش شده است با سلسله

مقالاتی وارد جزئیات استانداردهای بین‌المللی

تاثیرگذار بر فرآیند گزارشگری مالی

بانک‌ها شویم و در مورد این که

استانداردهای بین‌المللی چه

مزایا یا معایبی دارد

چندان بحث نکنیم.

اکنون وقت آن است که

تک‌تک حساب‌ها را با هم

بررسی کنیم و بر اساس موضوعات

کاربردی که با آن سروکار داریم

برنامه‌ریزی کنیم.

در خصوص بانک‌ها آن‌چه در ایران اتفاق افتاده،

این است که بانک‌ها با سه نوع صورت مالی طرف

هستند. یکی صورت‌های مالی که سال‌ها طبق استانداردهای

ملی حسابداری تهیه می‌شود و اکنون با عنوان صورت‌های مالی

مدنظر سازمان حسابرسی مشهور است. دیگری نمونه صورت‌های

مالی جدیدی بود که در بهمن‌ماه گذشته توسط بانک مرکزی

ارائه شد که در برخی سرفصل‌ها هم با استانداردهای ملی و هم

با استانداردهای بین‌المللی تفاوت داشت و در نهایت صورت‌های

مالی که قرار است به شکل کامل ضوابط استانداردهای بین‌المللی

را رعایت کند.

اگر بخواهیم از استانداردهای بین‌المللی در تهیه صورت‌های

مالی استفاده کنیم، باید به ساختار صورت‌های مالی بانک‌ها و اقلام

با اهمیت آن‌ها توجه کنیم. تلاش بنده بر این است که با بررسی قلم به قلم صورت‌های مالی بانک‌ها در مورد نکاتی که طبق استانداردهای بین‌المللی چالش‌انگیز است روبرو شویم.

مقاله‌ی آقای محمود عبدلی درباره‌ی تسهیلات بانک‌ها است که مهم‌ترین دارایی این صنعت به شمار می‌رود. طبق استانداردهای بین‌المللی، با دو موضوع مهم مربوط به تسهیلات مواجه خواهیم شد. یکی بحث کاهش ارزش این تسهیلات و دیگری بحث ارزش منصفانه‌ی تسهیلات است که باید طبق استاندارد گزارشگری شماره ۷ (IFRSV) در یادداشت‌های توضیحی افشا شود. برای اجرای استانداردهای بین‌المللی باید در یادداشت‌های توضیحی ارزش

منصفانه‌ی تسهیلات افشا شود. این موضوع پیچیده‌ای است که حتماً باید به آن پرداخته شود. همچنین در بحث ایشان درباره‌ی کاهش ارزش تسهیلات مطالب

بسیار مفیدی ارائه خواهد شد؛ نحوه برخورد

با تسهیلات طبق استاندارد بین‌المللی

شماره ۳۹ (IAS۳۹) که تا سال

۲۰۱۷ لازم‌الاجرا است با

استاندارد بین‌المللی

گزارشگری شماره

۹ (IFRS۹) که از سال

۲۰۱۸ جایگزین IAS۳۹

می‌شود، تاحدودی متفاوت است.

آقای عبدلی در ارائه خود، اشاره‌ای

به مقررات بانک مرکزی می‌کنند و تلاش

می‌کنند که استاندارد بین‌المللی شماره ۳۹،

استاندارد گزارشگری شماره ۹ و مقررات بانک مرکزی

در مورد تسهیلات را با هم مقایسه کنند تا فضای حاکم بر

گزارشگری تسهیلات شفاف‌تر شود.

موضوع بعدی درباره‌ی گزارشگری ریسک است. نه تنها بانک

بلکه هر واحد تجاری که دارایی مالی داشته باشد، طبق استاندارد

گزارشگری شماره ۷ (IFRSV)، باید اطلاعاتی در مورد ریسک را

افشا کند. ریسک بازار، ریسک اعتباری و ریسک نقدینگی از جمله

مواردی است که در استاندارد گزارشگری شماره ۷ به آنها پرداخته

شده است. شاید بتوان گفت حسابداران از بین این ریسک‌ها، با تهیه

اطلاعات برای ریسک نقدینگی و اعتباری مأنوس‌تر باشند و خود

واحدهای مالی بسیاری از اطلاعات آن را می‌توانند تهیه کنند؛ اما

درباره‌ی ریسک بازار موضوع کمی پیچیده‌تر می‌شود. در بحث ریسک بازار مفهومی وجود دارد به نام ارزش در معرض خطر که نیازمند بررسی جداگانه است. در مقاله‌ی آقای مرتضی بی‌نا در این زمینه به صورت تخصصی صحبت خواهد شد.

موضوع چهارم، بخش گزارشگری قسمت‌های عملیاتی در نظام بانکی است. استاندارد ملی حسابداری شماره ۲۵ در بحث گزارشگری بخش‌ها، سال‌هاست که تدوین شده است ولی چنان که باید به آن توجه نشده است. اکنون اگر بخواهیم استانداردهای بین‌المللی را کامل اجرا کنیم، حتماً باید الزامات گزارشگری قسمت‌های عملیاتی هم اجرایی شود. طبق استاندارد گزارشگری شماره ۸ (IFRS۸) تعریف

قسمت عملیاتی با تعریف بخش در استاندارد ملی متفاوت

است، با این حال برخی معیارها و آزمون‌ها شبیه هم است

ولی خود تعریف اصلی قسمت عملیاتی متفاوت

است و این هم نیازمند بررسی جداگانه است.

نحوه تشخیص قسمت عملیاتی در صنعت

بانکداری و نحوه گزارشگری

آنها پرسش‌هایی است که

باید در صورت اجرای

استانداردهای بین‌المللی

پاسخ داده شود و این

موضوعی است که در مقاله‌ی

آقای محسن غلام‌رضایی به آن اشاره

می‌شود.

دیگر مقاله همایش مربوط به بحث بحران

شفافیت در گزارشگری مالی بانک‌هاست که آقای

دکتر احمد بدری دانشیار دانشگاه شهید بهشتی و مشاور

رییس کل بانک مرکزی به آن می‌پردازند. امیدواریم بحث

آقای دکتر بدری مجموعه ابهامات موجود در خصوص دیدگاه

بانک مرکزی در مورد شکل و محتوای صورت‌های مالی بانکها برای

سال ۱۳۹۵ را برطرف کند. برای نمونه، در صورت اجرای استانداردهای

بین‌المللی، تهیه‌ی صورت عملکرد سپرده‌های سرمایه‌گذاری، ضرورت

خواهد داشت یا خیر؟ یا اینکه صورت جریان‌های نقدی در نمونه‌ی

فعلی بانک مرکزی که پنج طبقه‌ای است، تغییر خواهد کرد یا خیر؟

در پایان امید داریم با انتشار مقالات فوق برخی از ابهاماتی که

صنعت بانکداری در آستانه تحولات اخیر نظام حسابداری کشور با

آن روبرو است را بتوانیم کاهش دهیم. ■

